PRIIT PIKAMÄE
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2022. június 2.[1]

C-199/21. sz. ügy

DN
kontra
Finanzamt Österreich

(a Bundesfinanzgericht [szövetségi pénzügyi bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Szociális biztonság – 987/2009/EK rendelet – A 60. cikk (1) bekezdésének harmadik mondata – A családi ellátásoknak a gyermeket nevelő szülő részére történő nyújtását előíró tagállami jogszabály – Ezen joga gyakorlásának elmaradása az ellátásokra esetlegesen jogosult szülő részéről – A másik szülő által benyújtott kérelem figyelembevételének kötelezettsége – E kötelezettség kiterjedése a másik szülőnek nyújtott családi ellátások visszatérítése iránti igényre”

I. Bevezetés

1. A jelen ügyben a Bundesfinanzgericht (szövetségi pénzügyi bíróság, Ausztria) előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult a Bírósághoz, amely többek között a 883/2004/EK rendelet[2] 67. és 68. cikkének alkalmazására vonatkozóan a 987/2009/EK rendeletben[3] előírt rendelkezések értelmezésére irányul.

2. Közelebbről negyedik és ötödik kérdés, amelyekre a jelen indítvány összpontosít, arra hívja fel a Bíróságot, hogy pontosítsa a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondatának jelentését és hatályát, amelynek rendelkezései előírják, hogy amikor az ellátások igénylésére jogosult személy nem él e jogával az illetékes intézménynek figyelembe kell vennie az említett rendelkezés hatálya alá tartozó személyek valamelyike által benyújtott kérelmet.

[1] Eredeti nyelv: francia.

[2] A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló, 2004. április 29-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2004. L 166., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 72. o.).

[3] A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló, 2009. szeptember 16-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 284., 1. o.).

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. A 883/2004 rendelet

3. A 883/2004 rendelet 1. cikke értelmében:

„E rendelet alkalmazásában:

[…]

i) »családtag«:

[…]

3. ha az 1. és 2. pont értelmében alkalmazandó jogszabályok szerint egy személy csak akkor tekinthető családtagnak vagy a háztartás tagjának, ha a biztosított személlyel vagy a nyugdíjassal közös háztartásban él, e feltétel akkor tekinthető teljesítettnek, ha a szóban forgó személyt nagyrészt a biztosított személy vagy a nyugdíjas tartja el;

[…]

q) »illetékes intézmény«:

i. az az intézmény, amelynél az ellátás igénylésének időpontjában az érintett biztosított;

[…]

s) »illetékes tagállam«: az a tagállam, amelyben az illetékes intézmény található;

[…]

z) »családi ellátás«: minden olyan természetbeni vagy pénzbeli ellátás, amelynek célja a családi kiadások fedezése, az I. mellékletben említett tartásdíj megelőlegezése és különleges szülési juttatások és örökbefogadási támogatások kivételével”.

4. E rendelet 2. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„Ezt a rendeletet a tagállamok állampolgáraira, egy tagállamban lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre [helyesen: a tagállamok valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező állampolgáraira, a valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező hontalanokra és menekültekre] – akik egy vagy több tagállam jogszabályainak hatálya alá tartoznak vagy tartoztak –, valamint ezek családtagjaira és túlélő hozzátartozóira kell alkalmazni.”

5. Az említett rendelet 3. cikke kimondja:

„(1) Ezt a rendeletet a következő szociális biztonsági ágakra vonatkozó valamennyi jogszabályra kell alkalmazni:

[…]

j) családi ellátások.

[…]”

6. Ugyanezen rendelet 7. cikke ekképpen rendelkezik:

„E rendelet eltérő rendelkezéseinek hiányában az egy vagy több tagállam jogszabályai vagy e rendelet értelmében fizetendő pénzbeli ellátások nem csökkenthetők, nem módosíthatók, nem függeszthetők fel, nem vonhatók vissza vagy foglalhatók le azzal az indoklással, hogy a jogosult vagy családtagjai nem az ellátások nyújtásáért felelős intézmény helye szerinti tagállamban rendelkeznek lakóhellyel.”

7. A 883/2004 rendelet III. címének 8. fejezetében található, „Másik tagállamban lakóhellyel rendelkező családtagok” címet viselő 67. cikk a következőképpen rendelkezik:

„Egy személy az illetékes tagállam jogszabályainak megfelelően jogosult családi ellátásokra a másik tagállamban lakó családtagjai után is, mintha a családtagok is az előbb említett tagállamban rendelkeznének lakóhellyel. A nyugdíjas azonban a nyugdíja tekintetében illetékes tagállam jogszabályainak megfelelően jogosult családi ellátásokra.”

8. Az említett rendelet ugyanezen 8. fejezetében található, „Halmozódás esetén alkalmazandó elsőbbségi szabályok” című 68. cikke a következőképpen szól:

„(1) Ha ugyanazon időszak és ugyanazon családtagok tekintetében egynél több tagállam jogszabályai alapján nyújtanak ellátásokat, a következő elsőbbségi szabályokat kell alkalmazni:

a) a több tagállam által különböző alapokon fizetendő ellátások esetében az elsőbbségi sorrend a következő: először a munkavállalói vagy önálló vállalkozói tevékenységeken alapuló jogosultságok, másodszor a nyugdíj folyósításán alapuló jogosultságok, és végül a lakóhely szerint szerzett jogosultságok;

b) a több tagállam által azonos alapon fizetendő ellátások esetében az elsőbbségi sorrendet a következő kiegészítő kritériumok alapján határozzák meg:

   […]

   ii. nyugdíjfolyósítás alapján megnyílt jogosultságok esetében: a gyermekek lakóhelye, feltéve, hogy az ottani jogszabályok szerint nyugdíj fizetendő, továbbá kiegészítésként, megfelelő esetben az összeütköző jogszabályok szerint a leghosszabb biztosítási vagy tartózkodási idő;

[…]

(2) Halmozódó jogosultságok esetében a családi ellátásokat az (1) bekezdés szerint elsőbbséget élvezőként kijelölt jogszabályoknak megfelelően nyújtják. Az egyéb összeütköző

jogszabály(ok)ból adódó családi ellátásokra való jogosultságot az előbb említett jogszabályok által előírt összegig felfüggesztik, és szükség esetén különbözeti kiegészítést nyújtanak az ezt meghaladó összegre. Az ilyen különbözeti kiegészítést azonban nem kell biztosítani egy másik tagállamban lakóhellyel rendelkező gyermekek után, ha a szóban forgó ellátásra való jogosultság kizárólag a lakóhelyen alapul.

[…]”

9. E rendelet ugyanezen 8. fejezetben található 68a. cikke,[4] amely az „Ellátások nyújtása” címet viseli, a következőket mondja ki:

„Amennyiben az, akit családtagjai eltartásához ellátásban kell részesíteni, e családi ellátásokat nem veszi igénybe, az illetékes intézmény mentesül jogi kötelezettségei alól, ha ellátást nyújt azoknak a természetes vagy jogi személyeknek, akik vagy amelyek az érintett családtagok eltartásáról ténylegesen gondoskodnak a lakóhelyük szerinti tagállami intézmény, illetve a lakóhelyük szerinti tagállam illetékes hatósága által e célból kijelölt intézmény vagy szerv kérelmére és közvetítésével.”

2. A 987/2009 rendelet

10. A 987/2009/EK rendelet 60. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A családi ellátások iránti kérelmet az illetékes intézményhez kell címezni. A [883/2004] rendelet 67. és a 68. cikke alkalmazásának céljából az egész család helyzetét úgy kell figyelembe venni, mintha valamennyi érintett személy az érintett tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozna és ott tartózkodna, különösen az ilyen ellátások igénylésére való jogosultság szempontjából. Amikor az ellátások igénylésére jogosult személy nem él e jogával, a másik szülő vagy szülőnek tekintett személy, vagy a gyermek, illetőleg gyermekek gyámjaként eljáró személy vagy intézmény által benyújtott, családi ellátásokra vonatkozó kérelmet figyelembe kell vennie azon tagállam illetékes intézményének, amelynek a joga alkalmazandó.”

B. Az osztrák jog

11. Az 1967. október 24-i Bundesgesetz betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen (a családi kiadások támogatások útján történő fedezéséről szóló szövetségi törvény, (BGBl. 376/1967; a továbbiakban: FLAG) 2. §-ának az alapügyben alkalmazandó változata a következőképpen rendelkezik:

„(1) Minden olyan személy, aki a szövetségi köztársaság területén lakóhellyel vagy szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, családi támogatásra jogosult

[…]

b) az olyan 24 évesnél fiatalabb nagykorú gyermekek esetében, akik szakképzésben vesznek részt,

[…]

[4] E cikket a 883/2004 rendeletet módosító 2009. szeptember 16-i 988/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 284., 43. o.) 1. cikkének 18. pontja iktatta be a 883/2004 rendeletbe.

(2) Családi támogatásra az a személy jogosult, akivel az (1) bekezdésben hivatkozott gyermek egy háztartásban él. Az a személy, akivel a gyermek nem él egy háztartásban, aki azonban a gyermek megélhetési költségeinek nagyobb részét viseli, jogosult a családi támogatásra, amennyiben a bekezdés első mondata alapján más személy azt jogosan nem igényelheti.

(3) E szakasz alkalmazásában »valamely személy gyermekének« minősül:

a) a személy leszármazottai,

[…]

(5) A gyermek akkor él valamely személy háztartásában, ha a háztartás közös vezetése esetén e személlyel közös lakásban él. A háztartáshoz való tartozás nem szűnik meg,

a) amennyiben a gyermek csak ideiglenesen tartózkodik a közös lakás területén kívül.

[…]”

12. A FLAG 26. §-ának (1) bekezdése kimondja:

„Aki a családi támogatást jogosulatlanul vette igénybe, annak a megfelelő összeget vissza kell fizetnie.”

III. A jogvita alapját képező tényállás, az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

13. A Lengyelországban született DN 2001 óta osztrák állampolgár, és ugyanezen évtől kezdődően Ausztriában lakik. 2011-ig egy lengyel állampolgárral élt házasságban, amelyből 1991-ben egy szintén lengyel állampolgárságú leánygyermek született.

14. 2011 óta DN az illetékes lengyel és osztrák intézményektől a Lengyelországban és Ausztriában egymást követő biztosítási idők alapján kiszámított előrehozott öregségi nyugdíjban részesül.

15. 2013 januárja és augusztusa között DN kompenzációs támogatás és adójóváírás formájában családi ellátást kért és kapott az osztrák adóhatóságtól lánya után. DN az ellátásokat tovább utalta lányának, aki Lengyelországban folytatott tanulmányokat. DN korábbi házastársa nem nyújtott be az említett ellátások nyújtása iránti kérelmet.

16. Ugyanezen időszakban Lengyelországban semmilyen családi ellátást nem nyújtottak, mivel DN jövedelme meghaladta az e tagállam jogszabályaiban az ilyen ellátásokra való való jogosultság tekintetében előírt jövedelmi határt.

17. 2014. november 12-i határozatával az osztrák adóhatóság azzal az indokkal követelte a DN-nek nyújtott kompenzációs támogatások és adójóváírások visszatérítését, hogy a Lengyelországból származó előrehozott öregségi nyugdíjban részesülése és lánya ugyanezen államban való tartózkodása miatt Ausztria a 883/2004 rendelet 68. cikkének (1) bekezdésében rögzített elsőbbségi szabályoknak megfelelően csak másodlagos joghatósággal rendelkezett a családi ellátások nyújtására. Ezenkívül a visszatérítésre vonatkozó alternatív indokra hivatkozva ezen adóhatóság előadja, hogy a FLAG 2. §-a (2) bekezdésének értelmében csak az anyának volt

joga az osztrák családi támogatásra, aki Lengyelországban együtt lakik a lányával. Ebből azt a következtetést vonja le, hogy a FLAG 26. §-a (1) bekezdésének értelmében ezen ellátásokat az apától még akkor is vissza kell követelni, ha az anya, akinek kérelmet kellett benyújtania, a visszamenőleges hatályú időszak elteltére tekintettel már nem igényelheti azok folyósítását.

18. DN, azt állítva, hogy Ausztria a 883/2004 rendelet 68. cikkének a FLAG releváns rendelkezéseivel összefüggésben értelmezett (2) bekezdése alapján köteles számára családi ellátásokat nyújtani, e határozattal szemben keresetet nyújtott be a Bundesfinanzgerichthez (szövetségi pénzügyi bíróság).

19. E körülmények között a Bundesfinanzgerichthez (szövetségi pénzügyi bíróság) 2021. március 19-én úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni [a 883/2004 rendelet] 67. cikkének második mondatában szereplő »a [nyugdíj] tekintetében illetékes tagállam« kifejezést, hogy ez azt a tagállamot jelenti, amely korábban a foglalkoztatás helye szerinti államként volt illetékes a családi ellátások tekintetében, és jelenleg az öregségi nyugdíj folyósítására köteles, amely nyugdíjra való jogosultság a munkavállalók szabad mozgásának ezen állam területén korábban történő gyakorlásán alapul?

2) Úgy kell-e értelmezni a 883/2004 rendelet 68. cikke (1) bekezdése b) pontjának ii. alpontjában szereplő »nyugdíjfolyósítás alapján megnyílt jogosultságok« kifejezést, hogy a családi ellátásra való jogosultság akkor tekinthető nyugdíjfolyósítás alapján megnyílt jogosultságnak, ha először is az uniós jogi vagy a tagállami jogszabályok a családi ellátásra való jogosultság tekintetében előírják a nyugdíjfolyósítást mint tényállási elemet, másodszor pedig ezenkívül a nyugdíjfolyósítás tényállási eleme a tényállásban ténylegesen megvalósul, így az egyszerű nyugdíjfolyósítás« nem tartozik a 883/2004 rendelet 68. cikke (1) bekezdése b) pontja ii. alpontjának hatálya alá, és az érintett tagállam uniós jogi szempontból nem minősül »nyugdíjat folyósító államnak«?

3) Amennyiben a nyugdíjat folyósító állam fogalmának értelmezéséhez elegendő az egyszerű nyugdíjfolyósítás:

Olyan öregségi nyugdíjban való részesülés esetén, amely nyugdíjra való jogosultság a migráns munkavállalókról szóló rendeletek hatálya alatt, valamint korábban munkavállalói tevékenység valamely tagállamban olyan időszakban történő folytatásán alapul, amikor vagy a lakóhely szerinti állam, vagy egyik állam sem volt még az Európai Unió vagy az Európai Gazdasági Térség tagja, az 1980. június 12-i Laterza ítéletre (733/79, EU:C:1980:156) figyelemmel úgy kell-e értelmezni a 883/2004 rendelet 68. cikke (2) bekezdése második mondatának második tagmondatában szereplő »szükség esetén különbözeti kiegészítést nyújtanak az ezt meghaladó összegre« kifejezést, hogy az uniós jog nyugdíjfolyósítás esetén is biztosítja a lehető legmagasabb összegű családi ellátást?

4) Úgy kell-e értelmezni a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatát, hogy azzal ellentétes az 1967. évi FLAG 2. §-ának (5) bekezdése, amely szerint házasság felbontása esetén a családi támogatásra és a gyermekek után járó adójóváírásra való jogosultság mindaddig a háztartást fenntartó szülőt illeti meg, amíg a nagykorú és tanulmányokat folytató gyermek vele egy háztartásban él, még ha e szülő sem a lakóhely szerinti államban, sem a nyugdíjat folyósító államban nem nyújtott be kérelmet, így a nyugdíjasként Ausztriában élő másik szülő, aki ténylegesen viseli a gyermek tartásának

költségeit, a családi támogatásra és a gyermekek után járó adójóváírásra való jogosultságot azon tagállam illetékes intézményénél, amelynek a jogszabályait az elsőbbség alapján alkalmazni kell, közvetlenül a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatára alapozhatja?

5) Úgy kell-e értelmezni a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatát, hogy ahhoz, hogy az uniós munkavállaló a tagállami családi ellátásokra vonatkozó eljárásban félnek minősüljön, az is szükséges, hogy a 883/2004 rendelet 1. cikke i) pontjának 3. alpontja értelmében a tartást nagyrészt e munkavállaló nyújtsa?

6) Úgy kell-e értelmezni a 987/2009 rendelet 60. cikke szerinti, párbeszéden alapuló eljárásra vonatkozó rendelkezéseket, hogy az érintett tagállamok intézményeinek nem csak családi ellátások folyósítása esetén, hanem családi ellátások visszatérítése esetén is le kell folytatniuk ilyen eljárást?”

IV. A Bíróság előtti eljárás

20. A Cseh Köztársaság és a Bizottság írásbeli észrevételeket nyújtott be.

V. Jogi értékelés

21. A Bíróság kérésének megfelelően a jelen indítvány a negyedik és az ötödik kérdésre összpontosít.

A. A kérdések átfogalmazásáról

22. Negyedik és ötödik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondatának rendelkezéseivel ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, mint amilyen az alapügyben szerepel, amely a gyermekkel élő szülő számára tartja fenn a családi ellátásokra való jogosultságot, így még az e szülő által benyújtott, az ellátások nyújtása iránti kérelem hiányában sem részesülhet az említett ellátásokban az a másik szülő, aki ténylegesen egyedül tartja el a gyermeket.

23. A kérdést előterjesztő bíróság szerint tehát azt kell eldönteni, hogy olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben felmerültek, jogosult-e a másik szülő az említett cikk alapján a családi ellátásokra.

24. E tekintetben úgy vélem, hogy a Trapkowski ítélet[5] elemeket szolgáltathat a válaszhoz a kérdést előterjesztő bíróságnak. E határozat indokolásában a Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy a 987/2009 és a 883/2004 rendelet nem határozza meg a családi ellátásokra jogosult személyeket,[6] még ha azok rögzítik is azon szabályokat, amelyek alapján az ezen ellátásokban való részesülésre jogosult személyek meghatározhatók.[7] Ezt követően a Bíróság megállapította, hogy a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondatának mind a szövegéből, mind a

[5] 2015. október 22-i ítélet (C-378/14, a továbbiakban: Trapkowski ítélet, EU:C:2015:720)

[6] A Bíróság pontosítja, hogy a 883/2004 rendelet 67. cikkének szövegéből egyértelműen következik, hogy a családi ellátásokra jogosult személyeket a nemzeti jognak megfelelően kell meghatározni (lásd: 2015. október 22-i Trapkowski ítélet [C-378/14, EU:C:2015:720], 44. pont).

[7] Trapkowski ítélet, 43. pont.

rendszeréből az következik, hogy meg kell különböztetni a családi ellátások iránti kérelem benyújtását az ilyen ellátásokban való részesüléshez való jogtól.[8] Továbbra is az említett cikk szövegére támaszkodva, a Bíróság hangsúlyozta, hogy bár az, hogy valamely, a családi ellátások igénylésére lehetségesen jogosult személy ilyen ellátás nyújtása iránti kérelmet nyújt be, elegendő ahhoz, hogy a tagállam illetékes intézményének a másik szülő kérelmét figyelembe kelljen vennie, az uniós jog nem akadályozza meg, hogy az ilyen intézmény a nemzeti jog alkalmazásával arra a következtetésre jusson, hogy a gyermek után járó családi ellátásokban való részesülésre jogosult személy eltér attól a személytől, aki az ezen ellátások nyújtása iránti kérelmet benyújtotta.[9]

25. Ezen ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondata egyáltalán nem kötelezi a tagállamot arra, hogy „a másik szülőnek” fizessen ellátást abban az esetben, ha a családi ellátásokra lehetségesen jogosult szülő nem élt a jogával. Következésképpen az említett rendelkezés egyáltalán nem zárja ki azt, hogy olyan körülmények között, mint amilyenek az alapügyben felmerültek, az illetékes osztrák intézmény a jogosultsági feltételekre tekintettel elutasítsa a DN által az említett ellátások nyújtása iránt benyújtott kérelmet.

26. Mindemellett megjegyzem, hogy a jelen jogvitában a problémakör nem igazán hasonló a Trapkowski ítéletben tárgyalt problémához, mivel az illetékes osztrák intézmény először helyt adott a DN által a lányára tekintettel benyújtott kérelemnek. Az említett hatóság csak ezt követően követelte a DN részére nyújtott családi ellátásoknak megfelelő összegek visszatérítését, alternatív visszatérítési indokként azon nemzeti rendelkezések alapján, amelyek előírják egyrészt, hogy a családi támogatásokat annak a személynek nyújtják, akinek a háztartásában a gyermek él, másrészt pedig azt, hogy aki az említett támogatást jogosulatlanul veszi igénybe, annak a megfelelő összeget vissza kell fizetnie. A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát annak eldöntése, hogy e jogalapok relevánsak-e az adóhatóság által benyújtott, a családi ellátások visszatérítésére irányuló igény elbírálása szempontjából.

27. Márpedig a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondata rendelkezéseinek értelmezése meghatározó hatással lehet a jogvita kimenetelére, mivel a jelen esetben az osztrák adóhatóság az anya által benyújtott kérelem hiányában figyelembe vette az apa által benyújtott kérelmet, és a gyermekre tekintettel családi ellátásokat nyújtott számára. Másként fogalmazva, a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kell eldöntenie, hogy ilyen körülmények között az említett rendelkezésekkel ellentétes-e az olyan jogszabály, amely lehetővé teszi a DN részére a gyermekére tekintettel folyósított családi ellátások visszatéríttetését.

28. Ilyen körülmények között, annak érdekében, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak hasznos választ lehessen adni a jogvita eldöntéséhez, szükségesnek tartom az általa a Bíróság elé terjesztett kérdések átfogalmazását.[10]

8 Trapkowski ítélet, 46. pont.

9 2015. október 22-i Trapkowski ítélet (C-378/14, EU:C:2015:720, 47. és 48. pont).

10 Lásd ebben az értelemben: 2021. október 6-i W.Ż. (A Legfelsőbb Bíróság rendkívüli felülvizsgálati és közjogi tanácsa – Kinevezés) ítélet (C-487/19, EU:C:2021:798, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a negyedik és ötödik kérdést a következőképpen fogalmazza át:

„Úgy kell-e értelmezni a 987/2009/EK rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatát, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi azon családi ellátások visszatéríttetését, amelyeket – mivel az ezen ellátásokra jogosult személy nem élt e jogával – az e rendelkezés hatálya alá tartozó személyek közül annak nyújtottak, akinek kérelmét az illetékes intézmény figyelembe vette?”

B. Az átfogalmazott kérdésekről

30. Az így átfogalmazott kérdésekből tehát a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondatának értelmezése következik. Mivel e rendeletet a 883/2004 rendelet végrehajtása céljából fogadták el, véleményem szerint meg kell érteni a családi ellátások területén e második rendeletben előírt szabályok tárgyát és célját. A jelen ügyben ez a megközelítés annál is inkább szükségesnek tűnik számomra, mivel a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének jelentését és hatályát – a 883/2004 rendelet 67. és 68. cikkére való hivatkozás miatt – ezen utóbbi cikkek rendelkezéseire tekintettel kell vizsgálni. [11]

31. A munkavállalók EUMSZ 45. cikkben meghatározott szabad mozgása megteremtésének biztosítása érdekében e Szerződés 48. cikke lényegében a szociális biztonsági rendszerek koordinációjának rendszerét írja elő. A szociális biztonsági rendszerek koordinációját, amelyet először az 1408/71/EGK rendelet [12] rendelkezései szerveztek meg – amelynek mechanizmusai túlságosan bonyolulttá váltak – [13] immár a 883/2004 rendelet szabályozza. Amint azt (4) preambulumbekezdése [14] kifejti, ezen rendeletnek az 1408/71 rendelethez [15] hasonlóan nem célja a szociális biztonsági rendszerek harmonizálása, hanem csupán az, hogy biztosítsa azok összehangolását.

32. E cél biztosítása érdekében a 883/2004 rendelet többek között kollíziós szabályokat ír elő, amelyek több jogszabály fennállása esetén vagy jogszabály hiányában lehetővé teszik azon szociális biztonsági jogszabályok meghatározását, amelyek alapján az ellátások nyújthatók. E szabályok, amelyeket az említett rendelet 11–16. cikke határoz meg, elsősorban az alkalmazandó jog azon az általános elven alapulnak, hogy csak egy tagállam joga alkalmazandó. [16]

[11] 2019. szeptember 18-i Moser ítélet (C-32/18, EU:C:2019:752, 34. pont).

[12] A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i tanácsi rendelet (HL 1971. L 149., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 35. o.).

[13] Ebben az értelemben a 883/2004 rendelet (3) preambulumbekezdése hangsúlyozza, hogy „a közösségi koordinációs szabályok összetett[ek] és terjedelm[esek]”, és fontos azok felváltása „egyben korszerűsítése és egyszerűsítése”.

[14] Az 883/2004 rendelet (4) preambulumbekezdése szerint: „[f]ontos a nemzeti szociális biztonsági jogszabályok különleges sajátosságainak tiszteletben tartása és kizárólag egyetlen koordinációs rendszer kidolgozása”.

[15] Lásd ebben az értelemben: 2000. szeptember 26-i Engelbrecht ítélet (C-262/97, EU:C:2000:492, 35. és 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[16] A 883/2004 rendelet 11. cikke (1) bekezdésének első mondata a következőket mondja ki: „Az e rendelet hatálya alá tartozó személyekre csak egy tagállam jogszabályai alkalmazandóak.”

33. Mindemellett a 883/2004 rendelet az ellátások különböző kategóriáira alkalmazandó eltérő szabályokat ír elő. Ennek alapján a 883/2004 rendelet 67. cikke a családi ellátások tekintetében meghatározza az ilyen ellátások nyújtására illetékes tagállamot vagy tagállamokat.[17] E célból e cikk kimondja azt az elvet, amelynek értelmében az adott személy az ellátások folyósítása szempontjából illetékes tagállamtól eltérő tagállamban lakó családtagjai után olyan módon jogosult családi ellátások igénylésére, mintha e családtagok az illetékes tagállamban rendelkeznének lakóhellyel.[18] Amint azt a Bíróság kimondja, a 883/2004 rendelet 67. cikkének célja annak megakadályozása, hogy egy tagállam attól tehesse függővé a családi ellátások nyújtását, vagy azok összegét, hogy a munkavállaló családtagjai az ellátást nyújtó tagállam területén laknak-e.[19]

34. E rendelet 67. cikke tehát olyan fikciót vezet be, amelynek értelmében a család egészét úgy veszik figyelembe, mintha valamennyi érintett személy az illetékes tagállam jogszabályainak hatálya alá tartozna, és ott rendelkezne lakóhellyel. Másként fogalmazva, e cikk átfogó megközelítést foglal magában,[20] mivel az illetékes intézmény e rendelkezés alapján köteles megvizsgálni a család egészének helyzetét a családi ellátásokra való jogosultság meghatározása érdekében. Végeredményben ezt az elgondolást fogadta el a Bíróság, amely a szociális biztonsági rendszereket koordinálásáról szóló rendeletek értelmezése kapcsán úgy ítélte meg, hogy a családi ellátásokat már jellegük miatt sem lehet olyan jogosultságoknak tekinteni, amelyek az egyént a családi helyzetétől függetlenül megilletik.[21] Amint azt a Bizottság helyesen hangsúlyozza, ebből az következik, hogy a családi ellátásokra való jogosultság nem egyetlen szülőt, hanem a családot illeti meg.

35. Ez az átfogó megközelítés álláspontom szerint tökéletes összhangban van a 883/2004 rendeletben a családi ellátásokra vonatkozóan meghatározott céllal. E tekintetben annak eldöntése céljából, hogy valamely ellátás e rendelet 3. cikke (1) bekezdésének j) pontja értelmében vett családi ellátásnak minősül-e, ugyanezen rendelet 1. cikke z) pontjának szövegére kell utalni, amely szerint „családi ellátás” minden olyan természetbeni vagy pénzbeli ellátás, amelynek *célja a családi kiadások fedezése*, ugyanezen rendelet I. mellékletében említett tartásdíj megelőlegezése és különleges szülési juttatások és örökbefogadási támogatások kivételével. E meghatározásra támaszkodva a Bíróság következetesen úgy ítéli meg, hogy a családi ellátások célja a családi kiadásokat viselő munkavállalók szociális segítése azzal, hogy a közösség részt vállal e kiadásokból. A Bíróság ezenfelül pontosította, hogy a „családi kiadások fedezése” fordulatot úgy kell értelmezni, hogy annak célja többek között a családi költségekhez való, a gyermekek eltartásából eredő kiadásokat mérséklő állami hozzájárulás.[22]

[17] A 883/2004 rendelet 68. cikke a jogszabályok és az ellátásokra való jogosultságok halmozódása esetére elsőbbségi szabályokat állapít meg. Megjegyzem azonban, hogy ezek a rendelkezések a jelen ügyben nem tűnnek alkalmazhatónak. Magából a kérdést előterjesztő bíróság határozatának szövegéből ugyanis kitűnik, hogy az alapeljárás tárgyát képező időszakban Lengyelországban semmilyen családi ellátást nem nyújtottak. Márpedig a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint az említett cikk értelmében vett halmozódás azt feltételezi, hogy az ellátásokat ténylegesen több tagállamban kell nyújtani. Lásd ebben az értelemben: 2015. október 22-i Trapkowski ítélet (C-378/14, EU:C:2015:720, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[18] 2019. szeptember 18-i Moser ítélet (C-32/18, EU:C:2019:752, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

[19] Lásd: 2019. szeptember 18-i Moser ítélet (C-32/18, EU:C:2019:752, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat); 2021. november 25-i Finanzamt Österreich ítélet (C-372/20, EU:C:2021:962, 76. pont).

[20] A 883/2004 rendelet 67. cikkének alapjául szolgáló cél és elvek bemutatásához lásd: Fuchs, M. és Cornelissen, R., *EU Social Security Law, A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, C. H. Beck – Hart Publishing – Nomos, 2015, 405. és azt követő oldalak.

[21] Lásd ebben az értelemben: 2009. november 26-i Slanina ítélet (C-363/08, EU:C:2009:732, 31. pont); 2020. április 2-i Caisse pour l’avenir des enfants (Határ menti ingázó munkavállaló házastársának gyermeke) ítélet (C-802/18, EU:C:2020:269, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Bár ezt az első ítéletet az 1408/71 rendelet 73. cikkének értelmezése céljából hozták, e rendelkezés szövege igen közel áll a 883/2004 rendelet 67. cikkének szövegéhez.

[22] 2021. október 28-i ASGI és társai ítélet (C-462/20, EU:C:2021:894, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36. Ezt a célt szemléltetik a 883/2004 rendelet 68a. cikkének rendelkezései is, amely cikk annak biztosítására irányul, hogy a családi ellátások kedvezményezettjei azokat a céljuknak megfelelően alkalmazzák. Ebből a szempontból e rendelkezés előírja, hogy abban az esetben, ha az ellátás jogosultja nem veszi fel azt a családi támogatást, amelyre a családtagok eltartása céljából jogosult, az említett családi ellátások összegét annak a személynek kell folyósítani, aki ténylegesen gondoskodik a családtagok szükségleteiről.

37. A családi ellátások tárgya és célja tehát a 883/2004 rendeletben előírt szabályok alkalmazása és végrehajtása meghatározó szempontját képezi. Ebből következik, hogy a 987/2009 rendelet 60. cikkének (1) bekezdését e jellemzők fényében kell érteni és értelmezni. E tekintetben e cikk [23] lényegében azt írja elő, hogy a családi ellátásokra jogosult személy e joga gyakorlásának hiányában az e rendelkezés hatálya alá tartozó más személyek – köztük a „másik szülő” – által benyújtott kérelmet „figyelembe kell vennie” azon tagállam illetékes intézményének, amelynek jogszabályai alkalmazandók.

38. Véleményem szerint a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondata a családi ellátások területén a családdal kapcsolatosan a 883/2004 rendeletben rögzített megközelítést tükrözi. Úgy vélem ugyanis, hogy annak előírásával, hogy a „másik szülő” által benyújtott kérelmet úgy kell figyelembe venni, mintha azt a családi ellátásokra jogosult szülő nyújtotta volna be, az uniós jogalkotó azt kívánta biztosítani, hogy az említett ellátások minden esetben – céljuknak megfelelően – hozzájáruljanak a családi költségvetéshez, és a gyermeket ténylegesen eltartó személy költségeit ellentételezzék.

39. Ezzel összefüggésben az általam kifejtett érvelést folytatva úgy vélem, hogy az ellátásoknak megfelelő összegek visszakövetelése csak annyiban lehetséges, amennyiben az nem ütközik a 883/2004 és a 987/2009 rendelet által a családi ellátások területén bevezetett mechanizmusok rendszerébe. Ez alapján a visszatérítés iránti igény megalapozottságának értékeléséhez meg kell vizsgálni, hogy a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatában említett személyek valamelyike által benyújtott kérelem nyomán a család helyzetének az illetékes intézmény általi átfogó értékelése azt eredményezte-e, hogy a családi ellátások ténylegesen hozzájárulnak a családi kiadásokhoz. Ha a válasz igenlő, úgy vélem, hogy az említett cikk rendelkezéseivel ellentétes a családi ellátások visszatéríttetése, még akkor is, ha az illetékes intézmény olyan személy részére biztosította az említett ellátásokat, aki nem azonos azzal, akit a nemzeti jog az említett ellátásokra jogosultként jelölt meg.

40. Ez az elemzés végeredményben összhangban van a Bíróság ítélkezési gyakorlatával. Kétségtelen, hogy – amint arra ez utóbbi a Trapkowski ítéletben [24] emlékeztetett – a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatában előírt figyelembevétel nem zárja ki azt, hogy a tagállam illetékes intézménye a családi ellátásokat a kérelmet benyújtó személytől eltérő személynek biztosítsa, mivel az említett ellátások nyújtásának feltételei – köztük az arra jogosult személy megjelölése – a nemzeti jog hatálya alá tartoznak. Ugyanakkor az említett ítéletben használt kifejezésekből egyáltalán nem következik, hogy az illetékes intézménynek ezt a következtetést kelljen ebből levonnia. Így az említett cikkben előírt család helyzetének együttes vizsgálata lehetőséget biztosít az illetékes intézmény számára, hogy a családi ellátásokat a nemzeti jog által kijelölt személytől eltérő személynek biztosítsa.

[23] A 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdésének rendelkezései nem szerepeltek a Bizottság által a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek megküldött eredeti javaslatban. Ezeket a módosításokat a szöveg Parlament általi első olvasatban történő vizsgálatakor vezették be. E módosítás indokait azonban az előkészítő anyagok (HL 2004. C 76E., 178. o.) nem tartalmazzák.

[24] Ezen ítélet 48. pontja.

41. Márpedig ilyen esetben az ellátás ilyen megállapításának a nemzeti jogban rögzített szempontok alapján történő megkérdőjelezése nem járhat azzal a következménnyel, hogy sérül a 883/2004 rendelet által létrehozott, a szociális biztonsági rendszerek koordinációjára irányuló mechanizmusok rendszere. E tekintetben emlékezetek arra, hogy bár a családi ellátások nyújtásának feltételeit a nemzeti jognak megfelelően kell meghatározni, e hatáskör gyakorlása során a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk az uniós jogot.[25] Ebből véleményem szerint az következik, hogy a családi ellátásokra jogosult személy nemzeti jog szerinti meghatározása nem járhat azzal a hatással, hogy előírja azon említett ellátások visszatéríttetését, amelyek a 987/2009 rendelet 60. cikkének (1) bekezdésében előírt eljárás lefolytatását követően elérték a céljukat.

42. Mindenesetre az osztrák adóhatóság által benyújtott, a családi ellátások visszatérítése iránti igény megalapozottságának értékelése a nemzeti bíróság kizárólagos hatáskörébe tartozik, amelynek meg kell vizsgálnia az adott ügy valamennyi sajátos körülményét. Mindemellett számomra úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által ismertetett körülmények között a 987/2009 rendelet 60. cikke (1) bekezdése harmadik mondatának általam javasolt értelmezése kizárja a családi ellátások visszatéríttetését.

43. Az osztrák jog ugyanis DN korábbi házastársát jelölte meg olyan személyként, aki családi ellátásokat igényelhet azon nagykorú lánya után, akivel Lengyelországban lakik. Mivel az anya nem élt e jogával, DN az említett ellátások nyújtása iránti kérelmet nyújtott be az illetékes osztrák intézményhez. Ez az intézmény, miután figyelembe vette e kérelmet, biztosította a családi ellátásokat DN részére, amely az összes megfelelő összeget átadta a lányának. Ezenfelül a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy ha DN-t a családi ellátások visszatérítésére köteleznék, korábbi házastársa részére nem lehetne folyósítani azokat, mivel az osztrák jog alapján az említett ellátások igénylésének határideje lejárt.

44. E tényezők alapján megállapítom először is, hogy a DN által benyújtott kérelmet figyelembe vették, és hogy a családi ellátásokat ezt követően a 883/2004 rendelet 67. és 68. cikkének alkalmazására vonatkozóan a 987/2009 rendelet 60. cikkének (1) bekezdésében előírt eljárás illetékes intézmény általi végrehajtása keretében nyújtották. Ezt követően rámutatok, hogy még ha azokat nem is fizették ki az anyának, a családi ellátások ténylegesen hozzájárultak azon gyermek eltartásához, akire tekintettel azokat nyújtották.

45. Úgy tűnik számomra, hogy ilyen körülmények között a családi ellátások nemzeti jog alapján előírt visszatérítttetése az uniós jogalkotó által a családi ellátások területén előírt szociális biztonsági rendszerek koordinációjára vonatkozó szabályok érvényesülésének meghiúsítását eredményezné.

VI. Végkövetkeztetés

46. A fentiekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Bundesfinanzgericht (szövetségi pénzügyi bíróság, Ausztria) által előterjesztett, átfogalmazott negyedik és ötödik kérdést a következőképpen válaszolja meg:

A szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról szóló 883/2004/EK rendelet végrehajtására vonatkozó eljárás megállapításáról szóló, 2009. szeptember 16-i 987/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 60. cikke (1) bekezdésének harmadik mondatával ellentétes az olyan nemzeti

[25] Lásd ebben az értelemben: 2020. április 2-i Caisse pour l'avenir des enfants (Határ menti ingázó munkavállaló házastársának gyermeke) ítélet (C-802/18, EU:C:2020:269, 68. és 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

szabályozás, amely lehetővé teszi azon családi ellátások visszatéríttetését, amelyeket – mivel az ezen ellátásokra jogosult személy nem élt e jogával – az e rendelkezés hatálya alá tartozó személyek közül annak nyújtottak, akinek kérelmét az illetékes intézmény figyelembe vette, amennyiben az említett ellátások ténylegesen hozzájárultak azon családtagok eltartásához, akikre tekintettel azokat nyújtották.